

Mnemosynefjäril

Parnassius mnemosyne

Mnemosynefjärilen är en av våra mest hotade fjärilsarter. Fjärilen är mycket sällsynt i Sverige och finns i Medelpad, Uppland och på ett fåtal platser i Blekinge. Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen arbetar sedan 2004 aktivt med åtgärder för att gynna arten, vilket har resulterat i en positiv trend för fjärilen i Uppsala län.

Mnemosyne var minnets gudinna och en av titanerna enligt den grekiska mytologin. Hon var hustru till Zeus och moder till muserna. Foto: Elin Jansson

Utbredning

Mnemosynefjärilen förekommer mycket lokalt och är hotad över i princip hela sitt utbredningsområde. I Sverige finns i dagsläget mnemosynefjärilen endast kvar i Blekinge, Uppland och Medelpad. Arten har minskat kraftigt i antal sedan 1960-talet. Orsaken är inte helt klarlagd, men förmodligen beror det främst på förändringar i fjärilens livsmiljö. I Uppsala län finns arten i fyra kärnområden i Östhammars kommun. Mnemosynefjärilen är fridlyst i hela landet sedan 2000.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gör därför en storsatsning på att ta fram nationella åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). Satsningen, som omfattar drygt 200 program och berör cirka 400 arter, är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, i första hand Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen i Uppsala
Telefon 010-22 33 000
www.lansstyrelsen.se/uppsala

Upplandsstiftelsen
Telefon 018-611 62 71
www.upplandsstiftelsen.se

Elegant glidflygare

Mnemosynefjärilen är med sin vingbredd på 55-65 mm en av våra största dagfjärilar. Vingarna är i huvudsak vita med tydliga svarta vingribbor. På framvingarna, som är genomskinliga mot ytterkanten, finns två svarta fläckar mitt på vingarna. Hanens kropp har en gråvit behåring medan honans kropp är i det närmaste kal och blanksvart med gula markeringar på sidorna.

Mnemosynefjärilen flyger elegant och ofta ses den glidflyga. Hanarna är mer aktiva än honorna och därför oftare synliga.

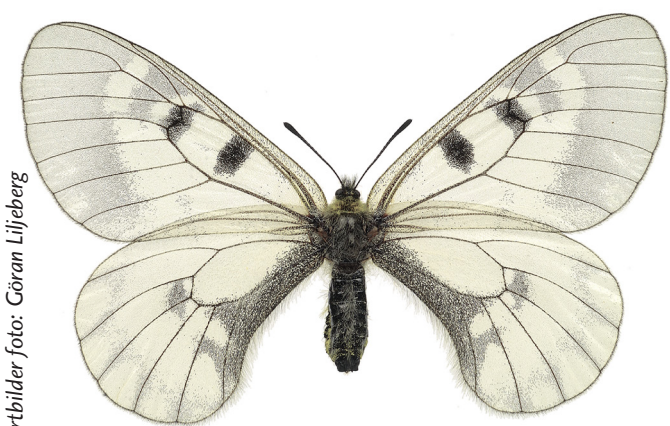
Förväxlingsarter

Tänkbara förväxlingsarter är andra vita dagfjärilar, främst hagtornsfjäril och kålfjäril. Båda dessa arter är relativt stora och har en liknande flygtid.

Hagtornsfjärilen flyger på ett likartat sätt och har precis som mnemosynefjärilen tydliga mörka ribbor på vingarna, men saknar de svarta fläckarna.

Kålfjärilen har svarta fläckar (särskilt honan) men saknar svarta vingribbor, har en spetsigare vingform och flyger på ett klart annorlunda sätt.

Arbilder foto: Göran Liljeberg

Mnemosynefjäril

Miljöförändringar hotar

Hoten mot mnemosynefjäril är bl a igenväxning, skogsplantering, exploatering samt alltför hårt bete. Betsdjur ska inte släppas på före midsommar och antalet djur bör hållas lågt. På våren kan det vara förödande med bete eftersom larverna och puporna är mycket känsliga för tramp från djur.

Beroende av nunneört

Mnemosynefjärilen är bunden till omväxlande miljöer bestående av lövskog, buskmark och äng. Fjärilen är beroende av lämpliga nektarrika blommor, främst tjärblomster och fjärilens larv lever uteslutande på nunneört.

Nunneört - larvens föda.

Foto: Anders Brattström

Mnemosynefjärilen flyger oftast från slutet av maj och en bit in i juni. Fjärilen lägger ägg i närheten av nunneört. Trots att nunneörten är helt nedvissnad tycks honan kunna känna doften från nunneörtens underjordiska rotknölar. Äggen kläcks tidigt följande vår. Förpuppning sker på undersidan av fjolårslöv ute på öppen och väl solbelyst mark. Fjärilen, särskilt honan, tycks kräva hög vegetation då den vilar. I flera fall där hög vegetation slagits eller betats har fjärilen lämnat området och uppsökt närmaste orörda gräsmark.

Mnemosynefjärilen är hårt bunden till sina levnadsplatser och inventeringar har visat att arten mycket sällan lämnar sitt område. Fjärilen är illasmakande och får därför vara ifred för fåglar.

Fjärilen trivs i ett småskaligt jordbrukslandskap.

Foto: Maria Hoflin

Åtgärder för att rädda fjärilen

Trots mnemosynefjärilens positiva utveckling i Uppsala län de senaste åren är arten fortfarande hotad. Fjärilens fyra kärnområden är relativt små och isolerade från varandra vilket gör att de är känsliga för förändringar.

För att stärka befintliga populationer behöver de lokaler som finns idag utökas och gärna bindas samman med varandra för att möjliggöra spridning av arten i landskapet. Det markslag som gynnar arten och dess värdväxt är halvöppna, örtrika hagmarker som sköts extensiv genom sent betespåsläpp eller slåtter.

Sedan år 2004 har Upplandsstiftelsen i samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala län genomfört en rad restaureringsåtgärder, årliga inventeringar samt återplantering på f.d. lokaler i landskapet. En avgörande förutsättning för detta arbete är ett bra samarbete med lokala mark- och djurägare!

Hör av dig till Upplandsstiftelsen eller Länsstyrelsen om du vill göra en insats!